

U.2018.1020V

Krav på erstatning for tab af erhvervsevne m.v. efter trafikulykke i 1996 var forældet ved sagens anlæg den 30. april 2014, idet den 3-årige forældelsesfrist var begyndt at løbe mere end 3 år før sagsanlægget, da skadelidte allerede i januar 2011 i forbindelse med et udredningsforløb havde fået at vide, at hendes gener kunne skyldes et hovedtraume fra trafikulykken. [anket]

Pengevæsen m.v. 58.1.

- ♦ I 1996 var kvinden K udsat for en trafikulykke, idet hun som cyklist den 9. april blev ramt af en lastbil, hvorved hun faldt og slog hovedet og kortvarigt var bevidstløs. Hun var indlagt frem til 11. april 1996, og en CT-scanning havde ikke vist noget unormalt. Efter ulykken var K træt, havde hovedpine og var lydoverfølsom. Hun var blevet henvist til neurologisk speciallægeundersøgelse på foranledning af Tryg, hvor lastbilen var ansvarsforsikret. Det blev konstateret, at K havde følger efter contusion i frontalregion samt følger efter hjernerystelse, og det varige mén blev fastsat til 10 %. K blev genoptrænet og passede sit arbejde som pædagog. I oktober 2006 blev K sygemeldt, og lægen noterede, at der var tale om arbejdsrelaterede problemer. I 2009 blev K på ny sygemeldt med diagnosen stress efter en hård periode med sygdom og dødsfald i den nærmeste familie. K kom ikke tilbage på arbejdsmarkedet, og i den følgende tid forsøgte egen læge forgæves at hjælpe K bl.a. med medicin mod depression. Lægen henviste i slutningen af 2010 K til psykiatrien med diagnosen depression. Den 18. januar 2011 havde K en samtale med en psykolog og en psykiater, der til brug for udredningen stillede

1021

spørgsmål til K, der bl.a. blev spurgt, om hun havde været udsat for hovedtraumer, og dette kunne K bekræfte. K blev herefter sendt til en MR-scanning af hjernen. Scanningen blev foretaget den 28. februar 2011, og scanningen viste tegn på et frontalt hovedtraume. I marts måned havde K på ny en samtale med en psykolog. K havde en samtale med en neuropsykolog den 28. april 2011, og denne psykolog skrev en erklæring den 2. maj 2011, og psykiateren skrev en statusattest den 17. maj 2011. Den 7. juni 2011 noterede egen læge diagnosen organisk kognitiv forstyrrelse af lettere grad. Samme dag skrev K til sit ulykkesforsikringsselskab og til Tryg. Begge forsikringsselskaber afviste at genoptage hendes sag. I november 2011 fik K tilkendt førtidspension. Forsikringsselskaberne blev i 2012 af K's advokat anmodet om at revurdere afslagene på genoptagelse. Ulykkesforsikringsselskabet forelagde sagen for Arbejdsskadestyrelsen med henblik på stillingtagen til årsagsforbindelse og det varige mén. Tryg meddelte på ny, at sagen ikke ville blive genoptaget, da det vurderedes, at MR-scanningen ikke havde vist noget unormalt, men hvis K selv forelagde sagen for Arbejdsskadestyrelsen, skulle K meddele, at Tryg var part i sagen. K's advokat anmodede Tryg om at suspendere forældelsesfristen på afventning af Arbejdsskadestyrelsens erklæring i ulykkesforsikringssagen, men Tryg ville ikke suspendere forældelsesfristen. I 2013 forelå der en speciallægeerklæring til belysning af følgerne efter ulykken i 1996. Arbejdsskadestyrelsen vurderede senere i 2013, at der var årsagssammenhæng, og forhøjede méngraden fra 10 til 20 %, idet man vurderede, at der var tale om et post

commotionelt syndrom samt frontalt syndrom med lette symptomer. Herefter blev Tryg igen anmodet om at genoptage sagen med henblik på udmåling af yderligere erstatning. Ulykkesforsikringsselskabet anerkendte Arbejdsskadestyrelsens udtalelse og udbetalte erstatning i overensstemmelse hermed. K's advokat indhentede samtlige akter fra Arbejdsskadestyrelsen, og de supplerende oplysninger blev sendt til Tryg i november 2013. Den 9. december 2013 meddelte Tryg, at man ikke var enig i Arbejdsskadestyrelsens vejledende udtalelse fra oktober måned. K's advokat meddelte samme måned, at der ville blive udtaget stævning, og der blev søgt om retshjælpsdækning. Den 30. april 2014 modtog byretten stævningen. I stævningen krævede K en yderligere godtgørelse for varigt mén på 30.200 kr. samt erstatning for tab af erhvervsevne på 75 % eller 1.075.185 kr. Tryg bestred fortsat årsagssammenhængen, og der blev stillet spørgsmål til Retslægerådet. Efter fremkomsten af erklæringer fra Retslægerådet og Arbejdsskadestyrelsen anerkendte Tryg årsagssammenhængen, og der var enighed om størrelsen af K's krav. Sagen drejede sig herefter alene om kravets forældelse, idet Tryg påstod frifindelse under anbringende af, at kravet var forældet. Forsikringsselskabet fik medhold, idet det kunne lægges til grund, at K allerede i januar 2011 havde fået at vide, at der kunne være en mulig sammenhæng mellem ulykken i 1996 og hendes mangeårige gener, hvorfor forældelsesfristen var begyndt at løbe på dette tidspunkt, og kravet om erstatning var derfor som udgangspunkt forældet ved sagens anlæg, jf. forældelseslovens § 3, stk. 2. Der havde heller ikke mellem parterne været indledt forhandlinger, der kunne føre til en suspension af forældelsesfristen, jf. § 21, stk. 5. En dommer i landsretten stemte for at give K medhold, idet denne dommer fandt, at forældelsesfristen først var begyndt at løbe efter afslutningen af udredningen i maj 2011, da K først på dette tidspunkt havde haft tilstrækkeligt med oplysninger til at vide, at hendes gener havde sammenhæng med ulykken i 1996.(1)

V.L.D. 21. november 2017 i anke 1. afd. B-1884-16

(Eva Staal, Thomas Jønler, Thomas Klyver (kst.)).

K (adv. Birgit Lindø, Aarhus)

mod

Tryg Forsikring A/S (adv. Anja Hejde, Ballerup).

Retten i Viborgs dom 19. december 2016 BS 1-495/2014

Sagens baggrund og parternes påstande

Sagen drejer sig om, hvorvidt sagsøgeren K's krav på yderligere erstatning, herunder for varigt mén og erhvervsevnetab fra sagsøgte Tryg Forsikring A/S vedrørende en ulykke hun var udsat for den 9. april 1996, er forældet.

Sagsøgerens påstand er, at sagsøgte, Tryg Forsikring A/S dømmes til at betale sagsøgeren 1.105.385 kr. med tillæg af renter fra den 9. april 1996, jf. erstatningsansvarslovens § 16.

Sagsøgtes påstand er frifindelse.

Det påstævnte beløb fremkommer på følgende måde på grundlag af krav om godtgørelse for varige mén på yderligere 10 % samt erstatning for erhvervsevnetab på 75 % som følge af et trafikuheld den 9. april 1996 og er opgjort som følger:

Godtgørelse for varige mén: 10% af	
302.000 kr.	30.200,00 kr.
Erhvervsevnetab: 75 % x 6 x	
238.930,05 kr.	1.075.185,00 kr.

I alt 1.105.385,00 kr.

Ved sagens anlæg gjorde sagsøgte udover forældelsesproblematikken gældende, at der ikke var årsagssammenhæng mellem færdselsheldet og de skader, der lå til grund for kravet. Derudover var parterne uenige om kravets størrelse.

Der har under sagen været stillet spørgsmål til Retslægerådet, ligesom sagen har været forelagt Arbejdsskadestyrelsen, og sagsøgte har herefter erkendt, at der

1022

er årsagssammenhæng mellem ulykken og de følger, der dannede grundlag for sagsøgerens førtidspensionering, ligesom der nu også er enighed om kravets opgørelse.

Sagen vedrører herefter alene spørgsmålet om, hvorvidt kravet er forældet.

Sagen er anlagt den 30. april 2014.

Oplysningerne i sagen

Denne dom indeholder ikke en fuldstændig sagsfremstilling, jf. retsplejelovens § 218 a, stk. 2.

Den 9. april 1996 var sagsøgeren ude for en trafikulykke, idet hun som cyklist blev ramt af en lastbil, hvorved hun faldt, slog hovedet og var bevidstløs. Hun var efterfølgende indlagt på Viborg Sygehus frem til den 11. april 1996, hvor hun havde en hævelse af højre knæ, sår på venstre ankel og læsion i højre panderegion, der blev syet. En CT-scanning af hjernen var normal.

Hun var efter ulykken præget af træthed, hovedpine og lydfølsomhed, og hun blev henvist til neurologisk speciallægeundersøgelse på foranledning af Tryg Baltica. Det blev her konstateret, at sagsøgeren havde følger efter contusion i frontalregion samt følger efter hjernerystelse, og de varige mén blev fastsat til 10 %.

Sagsøgeren fik sig genoptrænet, således at hun kunne passe sit arbejde som pædagog. Efter ca. 4 ugers sygemelding genoptog sagsøgeren arbejdet som pædagog. De første 4 måneder på halv tid og siden da på fuld tid.

Den 26. oktober 2006 blev sagsøgeren sygemeldt, og hendes egen læge har i journalen angivet hendes problemer til at være »helt tydeligt arbejdsrelaterede«. Hun blev herefter henvist til Arbejdsmedicinsk Klinik, der fandt, at sagsøgeren led af dårlig nattesøvn, grådlabilitet, nedsat hukommelse og koncentration, nedsat selvværd mv., men hun fik det bedre efter samtaler med psykolog og et skifte til en anden arbejdsplads.

Det fremgår af journal fra egen læge fra den 5. november 2008, at sagsøgeren har oplyst, at hun siden sommeren 2008 havde haft mindre overskud, været lidt i dårligt humør og ind i mellem haft lettere til irritation, men lægen vurderede, at der ikke var behov for yderligere tiltag, idet det trods alt gik bedre.

Sagsøgeren blev i efteråret 2009 sygemeldt med diagnosen stress efter en hård periode, hvor hendes svigerfar døde i maj, og svigermøderen ugen efter fik konstateret kræft. Hun blev efterfølgende fyret fra sit arbejde. Sagsøgeren blev henvist til psykologsamtaler som pårørende til personer, der er ramt af en alvorlig invaliderende sygdom, idet hun af lægen er beskrevet som i en depressiv tilstand, og den 26. oktober 2010 blev hun på ny henvist til Arbejdsmedicinsk Klinik og Regionspsykiatrien med diagnosen depression. Herefter påbegyndtes den 18. januar 2011 et udredningsforløb bestående af samtaler ved psykolog og psykiater, MR-scanning og neurologisk undersøgelse ved Regionspsykiatrien Viborg, Klinik for affektive lidelser, hvor man fik mistanke om, at der kunne være tale om en mulig hjerneskade som forklaring på sagsøgerens symptomer.

Det fremgår af lægejournalen fra sagsøgerens egen læge, at sagsøgte den 20. januar 2011 skrev følgende i en mail til lægen:

»Jeg vil lige opdatere dig ang. besøg ved psykiater og psykolog. Det var en rigtig god oplevelse at være hos dem. De mener at jeg i 15 år har dækket over en skade som jeg fik ved påkørsel af en venstresvingende lastbil hvor jeg slog hovedet og var bevidstløs måske 1 time.«

Den 28. februar 2011 fik sagsøgeren foretaget en MR-scanning, der viste forandringer frontalt i hjernen. Det fremgår af konklusionen efter scanningen, at de konstaterede forandringer i hjernen var forenelige med et traume mod højre panderegion.

Af sagsøgerens lægejournal hos egen læge fremgår det, at Psykiatriklinikken den 29. marts 2011 til lægen har sendt følgende brevttekst:

»Pt. ringer, da vi har sendt hende en tid. Hun fortæller, hun har været hos psykiater i januar 2011, Sønderøparken og til scanning, der viser gammel hjerneskade. Går hos neuropsykolog der også. Vi sletter således tiden herinde.«

Det fremgår blandt andet af den neuropsykologiske undersøgelse af 28. april 2011 udarbejdet af neuropsykolog Ditte Bentzen, at sagsøgeren og hendes mand under en samtale der blandt andet har oplyst, at:

»...de opfatter vanskelighederne som en statisk tilstand, og de ser ingen ændring. De fortæller, at de først inden for de sidste år er blevet opmærksomme på, at der kan være sket skader ifbm ulykken i 1996. I bakspejlet kan de godt se, at der skete nogle ændringer den gang, men de har sammen kompenseret for dem og fundet ud af at leve med det ...«

Det fremgår videre af konklusionen i undersøgelsen blandt andet følgende:

»... Ud fra differentieringen af klagebilledet i tiden efter ulykken og tiden efter stress-episoden er det vurderingen, at K siden ulykken i 1996 har haft specifikke kognitive vanskeligheder svarende til testfundene. Hun har desuden ved samme ulykke fået en ikke uvæsentlig patologisk udtrætning, som har ændret hendes daglige funktionsniveau. (...) Det fremgår desuden tydeligt, at der er sket yderligere ændringer i forbindelse med stress-episoden i 2006. K er blevet yderligere trættbar, husker dårligt og oplever en langsomhed i sansebearbejdningen. Der er tilkommet yderligere nedsat overblik og dårlig koncentrationsevne. Således ses de tidligere vanskeligheder forstærket af den nye tilstand. ...«

Den 30. maj 2011 kom psykolog Susanne Jakobsen med sin afsluttende vurdering udarbejdet på baggrund af neuropsykologisk testning, MR-scanning samt

1023

vurdering ved speciallæge Susanne Fabricius, og sagsøgeren blev afsluttet fra klinikken i juni 2011, idet samtlige undersøgelsesresultater pegede på en organisk, kognitiv forstyrrelse.

På baggrund af de nye oplysninger i sagen anmodede sagsøgeren den 7. juni 2011 sagsøgte om at genoptage sagen, hvilket sagsøgte afslog den 1. december 2011, med henvisning til at man fortsat var af den opfattelse, at der ikke var årsagssammenhæng mellem de kognitive gener og uheldet den 9. april 1996. I mellemtiden var sagsøgeren den 22. november 2011 blevet tilkendt førtidspension.

Den 27. februar 2012 anmodede sagsøgeren på ny sagsøgte om at genoptage sagen, idet sagsøgeren nu var blevet repræsenteret af advokat.

Sagsøgeren havde sideløbende med anmodningen om genoptagelse af sagen hos sagsøgte ligeledes anmodet sit forsikringselskab Topdanmark om genoptagelse af sin sag hos dem, hvilket medførte, at Topdanmark ulykkesforsikring den 14. maj 2012 forelagde sagen for Arbejdsskadestyrelsen med henblik på stillingtagen til årsagssammenhæng og varige mén.

Sagsøgte afviste den 21. maj 2012 på ny at genoptage sagen stadig med henvisning til, at der ikke var årsagssammenhæng mellem skaderne og uheldet. Sagsøgte oplyste i afslaget om sagsøgerens mulighed for selv at indbringe sagen for Arbejdsskadestyrelsen, ligesom der blandt andet blev anført følgende:

»Såfremt Arbejdsskadestyrelsen måtte finde, at der er årsagssammenhæng mellem din klients gener i hjernen og uheldet, og vi følger Arbejdsskadestyrelsens vurdering, skal vi være indstillet på at betale for omkostninger til Arbejdsskadestyrelsen«.

Den 25. maj 2012 orienterede sagsøgeren sagsøgte om, at sagen allerede på foranledning af Topdanmark var indbragt for Arbejdsskadestyrelsen, og sagsøgeren anmodede sagsøgte om at bekræfte, at man var indforstået med, at forældelse i sagen blev suspenderet 1 år efter Arbejdsskadestyrelsens kommende vurdering.

Sagsøgte afviste den 31. maj 2012 at suspendere forældelsesfristen med henvisning til afgørelsen i brev af 21. maj 2012. Det blev samtidig oplyst, at man på ny ville tage stilling til anmodningen om genoptagelse af sagen, når der forelå en afgørelse fra Arbejdsskadestyrelsen.

Sagsøgerens advokat noterede sig herefter ved brev af 7. juni 2012, at sagsøgeren kunne vende tilbage med henblik på sagens genoptagelse, hvis Arbejdsskadestyrelsens kommende vurdering kunne begrunde det.

Den 27. februar 2013 blev der på foranledning af Arbejdsskadestyrelsen/Topdanmark ulykkesforsikring udarbejdet en sædvanlig speciellægeerklæring til belysning af følgerne efter ulykken, og den 3. oktober 2013 vurderede Arbejdsskadestyrelsen, at der var årsagssammenhæng, og at méngraden var 20 % mod de tidligere fastsatte 10 %. Topdanmark ulykkesforsikring anerkendte herefter udtalelsen og udbetalte erstatning i overensstemmelse hermed.

Den 7. oktober 2013 fremsendte sagsøgerens advokat Arbejdsskadestyrelsens vejledende udtalelse til sagsøgte sammen med speciallægeerklæringen og anmodede på ny om sagens genoptagelse. Den 23. oktober 2013 anmodede sagsøgte om at få tilsendt samtlige akter fra Arbejdsskadestyrelsen mv., idet man herefter ville forelægge oplysningerne for sin lægekonsulent og herefter tage endelig stilling til, om sagen kunne genoptages.

Den 30. oktober 2013 blev Arbejdsskadestyrelsens interne lægekonsulentudtalelse sendt til sagsøgerens advokat, der videresendte disse og andre lægelige sagsakter til sagsøgeren ved breve af 5. og 14. november 2013.

Den 9. december 2013 afviste sagsøgte endeligt at genoptage sagen, idet man var uenig i Arbejdsskadestyrelsens udtalelse om årsagssammenhæng.

Sagsøgerens advokat oplyste herefter den 18. december 2013, at der ville blive udarbejdet stævning først i det nye år, og der blev indgivet stævning den 30. april 2014.

Det fremgår blandt andet Arbejdsskadestyrelsens vejledende udtalelse af 20. april 2016, at man har lagt til grund, at »K lige siden ulykken har været karakteriseret ved hurtig mental udtrætning og kognitive forstyrrelser«.

Forklaringer

K har forklaret, at hun på ulykkestidspunktet i 1996 arbejdede i en ungdomsklub. Hun var gift, og hendes børn var henholdsvis 4 og 7 år på det tidspunkt. Hun var rigtig glad for sit arbejde. Lige efter ulykken var hun meget præget af træthed, hovedpine og lydfølsomhed, men hun fik at vide, at man kunne have gener i op til et år efter en hjernerystelse. Efter en periode kom hun op at arbejde på fuld tid igen. I de første 14 dage efter ulykken kom hendes mor og hjalp familien, primært med børnene. Derefter strukturerede de deres hverdag meget for at klare det hele, herunder rengøring, madlavning mv. Derudover gik hun meget tidligt i seng.

Fra hun genoptog arbejdet og frem til 2006 havde hun det okay og var glad for sit arbejde, ligesom de fandt ud af tingene derhjemme.

I 2006 blev hun sygemeldt. Da hun kom tilbage på arbejde efter efterårsferien og en kollega spurgte, om hun havde haft en god ferie, begyndte hun bare at græde, fordi hun havde det så dårligt, og hun kunne ikke stoppe igen. Hun kunne blandt andet ikke sove om natten. Hun tænkte ikke på, at ændringerne i hendes tilstand kunne skyldes ulykken. Hun følte sig stresset og overbelastet af sit arbejde. Hendes læge sagde heller ikke noget om, at det kunne skyldes ulykken. Det var heller ikke noget, de talte om hjemme. Efter

1024

sygemeldingen i 2006-2007 skiftede hun job flere gange, fordi hun hver gang tænkte, at det var det enkelte job, hun ikke kunne holde til. Hun tænkte bare på, at det skyldtes hende, og at hun måske var for følsom. Hun følte ikke, at hun blev sig selv igen. Hun havde store problemer med hukommelsen, f.eks. kunne hun ikke fremlægge noget fra et kursus for nogle kollegaer eller lave noget skriftligt omkring det.

Den 21. september 2009 kontaktede hun egen læge og klagede over, at hun var utilpas og svimmel. Hun blev herefter sygemeldt. Der var sket mange ting for hende privat, idet svigerfaderen døde uventet, og svigermoderen derefter blev meget syg af kræft og krævede rigtig meget af dem. Det var rigtigt svært for hende både at koncentrere sig om svigermoderen og om sit arbejde. Den sidste gang hun var på arbejde, skulle hun fremlægge en rapport om et barn for mange mennesker. Hun sad og kiggede på siderne, og hun kunne pludselig ikke se, hvad der stod dem. Det dækkede hun over og sagde, at de jo alle havde læst dem og bare kunne stille hende spørgsmål. Da hun gik hjem den dag, kom hun aldrig på arbejde igen.

Fra 2009 og lang tid frem fik hun forskellige præparater mod depression, men der var ikke noget af det, som hjalp. Hendes udtalelse, der fremgår af den neuropsykologiske undersøgelse, om, at »de opfatter vanskelighederne som en statisk tilstand, og de ser ingen ændring« var en henvisning til, at medicinen ikke hjalp hende.

I perioden inden januar 2011 havde hun ingen mistanke om, at det var ulykken, der var årsagen til hendes symptomer. Det, der fremgår af journalen fra egen læge vedrørende den 26. oktober 2010 om, at hun selv havde fokus på, at hjernen havde taget skade, handler om, at hun var blevet stresset grundet arbejdspresset, og at hun af den grund troede, at hendes hjerne havde taget skade, og hun troede ikke, at det ville blive bedre.

Som hun husker det, havde hun og hendes daværende ægtefælle ikke fokus på, at det skulle være ulykken, der var årsag til symptomerne. Hun ved derfor ikke, hvorfor det fremgår af den neurologiske undersøgelse. Hun havde det forfærdeligt, da sygedagpengeudbetalingerne stoppede, og hun fik at vide, at hun skulle stille op i arbejdsløshedskøen, fordi det vidste hun, at hun ikke kunne klare. Hun fik det ikke bedre af medicinen, som gav hende bivirkninger. Den 26. august 2010 foreslog hendes egen læge, at hun skulle til psykiater, fordi lægen ikke selv havde flere idéer til, hvordan hun kunne hjælpes.

Ved den første samtale med psykiater Susanne Fabricius var der også en psykolog med. Hun skulle fortælle om sine symptomer. Psykiateren spurgte hende derefter, om hun kunne have slået hovedet på et tidspunkt. Hun sagde, at det gjorde hun for lang tid siden. Psykiateren sagde herefter, at symptomerne kunne tyde på en hjerneskade, og at det ville de gerne hjælpe hende med at udrede/undersøge nærmere. De fortalte hende ikke, at hun havde en hjerneskade. Hun hørte ordet hjerneskade, da de sagde det. Hun var glad for, at de prøvede at arbejde i en anden retning. Hun var lettet over, at de måske kunne finde ud af noget. Hun blev herefter

henvist til en MR-scanning. Hun aflyste tiden hos psykologen, fordi hun ikke kunne overskue at gå til mere. Da hun blev afsluttet ved Regionspsykiatrien var hun til en afsluttende samtale med psykologen, hvor hun fik fremlagt resultaterne.

Hun anmodede herefter sagsøgte og Topdanmark Forsikring om at se på sagerne igen. Det, talte de om derhjemme, nok var en god idé. Med de oplysninger der kom frem, fik hun svar på mange ting. Hun syntes derfor, at hun skulle vende tilbage til forsikringsselskaberne, fordi hun jo ikke havde fået noget, fordi det var så slemt. Symptomer blev meget forværrede i 2006-2007 og herefter igen i 2009. I dag bliver hun let udtrættet, og hun skal ikke udsættes for ret meget. Hun har forsøgt at lave frivilligt arbejde, men det kunne hun ikke holde til. I 2006-2007 var det ikke så slemt som i 2009. I dag har hun det som i 2009, bortset fra at hun ikke går på arbejde.

Parternes synspunkter

Sagsøgeren har til støtte for påstanden i det væsentlige procederet i overensstemmelse med påstandsdokument af 18. oktober 2016, der er sålydende, idet der dog alene er procederet på forældelsespørgsmålet:

»Anbringender:

Ad erstatningsfastsættelse og forrentning:

Det gøres gældende, at det er skadestidspunktet og den dagældende Erstatningsansvarslov, der skal danne udgangspunkt for erstatningsberegningen og forrentning, jf. FED2004.2598 og at kravet med rette er opgjort, som det fremgår af bilag 40. Dette gælder såvel i genoptagelsestilfælde som i tilfælde af udskudt forældelse, begrundet i tilregnelig uvidenhed.

Ad forældelse:

Sagsøgers krav på erstatning er som nævnt omfattet af forældelsesreglerne i Forældelsesloven, uanset om man anskuer situationen som en genoptagelsessag eller en sag om udskudt begyndelsestidspunkt.

Udgangspunktet i personskadesager er, at forældelsesfristen løber fra skadens indtræden.

Der er dog et *udskudt begyndelsestidspunkt*, hvis det først på et senere tidspunkt er klart, at skaden har større varige følger, end først antaget.

Den i Forældelseslovens § 3 fastsatte 3-årige frist løber i h.t. § 3, stk. 2, fra tidspunktet, hvor fordringshaveren fik eller burde have fået kendskab til kravet/forværringen.

1025

Sagsøgte er i sin duplik inde på, at sagsøger væsentligt tidligere, end ved genoptagelsesanmodningen juni 2011, burde have vidst, at skaden den 9.4.1996 havde medført større skader, end de oprindelige fastsatte varige mén på 10%.

Ser man på den kronologiske oversigt, jf. bilag 41, kan man konstatere følgende:

26.10.2006 blev sagsøger sygemeldt, hvilket blev vurderet - helt tydeligt - som værende arbejdsrelateret og det gøres gældende, at sagsøger på ingen måde tilbage i 2006 burde have forstået, at hendes gener kunne skyldes ulykken fra 1996.

21.09.2009 sygemeldes hun på ny med stress og depression og opsiges sidenhen fra sit arbejde. Der pågår forskellige undersøgelser og samtaler ved psykolog, primært begrundet i forhold privat og arbejdsmæssigt. Da samtalerne ikke hjælper, beder hun om henvisning til Regionspsykiatrien og Arbejdsmedicinsk Klinik, idet hun føler, at hjernen har taget skade og angiver sig »*stressed hele vejen rundt og muligvis også udbændt p.g.a. at mit arbejde gennem 25 år med børn i socialt belastede familier*«.

Først efter et nærmere udredningsforløb, bestående af psykologsamtaler, psykiatrisk vurdering, MR-scanning og neuropsykologisk test i perioden 18.1. - 30.5.2011, konkluderer

overlæge Susanne Fabricius (bilag 13) den 16.5.2011, at sagsøgers gener og sygemelding skyldes organisk kognitiv forstyrrelse, forårsaget af ulykken den 9.4.1996.

Det gøres således gældende, at sagsøger har været i utilregnelig uvidenhed om yderligere krav på erstatning frem til ultimo april/maj og at starttidspunktet for den udskudte forældelsesfrist/genoptagelse først løber fra omkring den 16.5.2011 - 30.5.2011, hvor hun var relevant undersøgt og udredt - i hvert fald tidligst 29.4.2011 - hvorefter stævning den 29.4.2014 er indgivet rettidigt og kravet således ikke er forældet.

Et sådant synspunkt støttes af retspraksis - herunder U1998.753V, der vedrørte en skade fra december 1977. Der blev anlagt retssag den 31.3.1996 og Retten fandt, at kravet ikke var forældet, da forældelsesfristen tidligst kunne regnes fra det tidspunkt, hvor sagsøger var blevet klar over skadevirkningernes indtræden. Starttidspunktet blev fastsat til 21.3.1991, jf. tillige FED1998.683, hvor man lagde til grund, at forældelsesfristens starttidspunkt var udskudt til indhentelse af en speciallægeerklæring den 5.3.1990, hvorefter kravet ikke var forældet.

Endelig blev starttidspunktet for »burde viden« udskudt i U2000.2509V, der drejer sig om et færdselsuheld i 19[7]8, hvorefter sagsøger først i 1989, i forbindelse med aktindsigt, blev klar over, at ulykken kunne være årsag til generne. Retssag anlagt i april 1993 og således rettidig, idet man lagde til grund, at selvom om en del af E's gener var karakteristiske for et whip lash traume, havde hun ikke på noget tidspunkt, i forbindelse med de mange undersøgelser og behandlinger, fået oplyst, at hendes gener muligt kunne henføres til uheldet.

Såfremt Retten mener, at starttidspunktet for forældelsen er indtrådt i perioden 21.9.2009, hvor sagsøger sygemeldes og frem til 28.4.2014, gøres det gældende, at kravet ikke var forældet ved anmodning om genoptagelse den 7.6.2011, ligesom det gøres gældende, at sagsøgte - efter genoptagelsesanmodningen - har givet sagsøger føje til at tro, at sagen kunne og ville blive undersøgt nærmere efter Arbejdsskadestyrelsens vejledende udtalelse af 3.10.2013, hvor man vurderede, at der var årsagssammenhæng mellem ulykken og sagsøgers gener.

Sagsøgte har således givet sagsøger føje til at tro, at der ville være rimelig tid til at udtage stævning efter Arbejdsskadestyrelsens udtalelse, såfremt man ikke var enig i, at der var årsagssammenhæng mellem ulykken fra 1996 og sagsøgers gener.

Efter 1908-loven var det antaget, at forhandlinger mellem skyldner og kreditor kunne medføre afbrydelse. Dette fremgår af bemærkninger til loven og af den teoretiske behandling af spørgsmålet i Bo von Eydens »Forældelse I« og Eivind Ejnersens »Lovkommentarer til 1908-loven«.

Princippet fastslås også i »Betænkning om revision af Forældelsesloven«, Betænkning nr. 1460 i 2005, hvor det endvidere anføres: »*Der tilsigtes ikke nogen ændring i f.t. gældende ret m.h.t. spørgsmålet om, hvornår der antages at være indtrådt sådanne forhandlinger mellem parterne*«.

Bemærkningerne gentages i lovforslaget til den nye Forældelseslov.

Der henvises derfor også til bemærkningerne i Forældelseslovens § 21, stk. 5.

Den eneste ændring, der er i den nye forældelseslov, er, at man nu har præciseret den tid, der må gå fra forhandlingens sammenbrud til retsligt skridt, til 1 år, hvorimod der efter 1908-loven var »rimelig tid« til at foretage retsligt skridt, når forhandlingerne var brudt sammen.

Det afgørende spørgsmål i denne sammenhæng er derfor, om det forhold, at parterne i gensidig forståelse afventer Arbejdsskadestyrelsens udtalelse om årsagssammenhæng mellem

sagsøgers gener i hjernen og uheldet, er en tilstrækkelig forhandling eller stiltiende aftale om suspension.

Det er sagsøgers opfattelse, at en forelæggelse for Arbejdsskadestyrelsen i nærværende sag, hvor sagsøgte den 21.5.2012 anfører

»Såfremt Arbejdsskadestyrelsen måtte finde, at der er årsagssammenhæng mellem din klients gener i hjernen og uheldet og vi følger Arbejdsskadestyrelsens

1026

vurdering, skal vi være indstillet på at betale for omkostningerne til Arbejdsskadestyrelsen« (bilag 22). Og videre den 21.5.2012 (bilag 38) »Når Arbejdsskadestyrelsens afgørelse foreligger og vi modtager kopi heraf tager vi stilling til genoptagelse af sagen på ny« (bilag 38) er en tilstrækkelig aftale/stiltiende aftale om suspension, jf. tillige sagsøgtets brev til undertegnede af 14.12.2010, der fremlægges som bilag 42.

Det ligger implicit i hele situationen, at begge parter afventer Arbejdsskadestyrelsens udtalelse, hvilket da også er den måde, en forelæggelse normalt betragtes på af de parter, der sædvanligvis opererer på erstatningsområdet - både skadelidte, advokater og forsikringsselskaber.

Denne opfattelse har støtte i omfattende retspraksis, der dog i vidt omfang drejer sig om opgørelse af kravene og ikke om årsagssammenhæng, men principperne er fuldstændig identiske med nærværende sag.

Se eksempelvis U.2012.2517Ø, hvor skadelidte anmodede om suspension i forbindelse med en forelæggelse for Arbejdsskadestyrelsen, hvorefter forsikringsselskabet svarede, at de[t] ikke var relevant i forhold til de nye forældelsesregler.

Den samme opfattelse kommer til udtryk i bilag 42 samt brev fra Codan Forsikring A/S til Advokatfirmaet Elmer & Partnere, hvilket fremlægges som bilag 43.

Af den praksis, der foreligger på området, fremgår det, at det afgørende er, om skyldner har givet kreditor en berettiget forventning om, at man ikke ville påberåbe sig forældelse, således at kreditor herved - med føje - har kunnet antage, at det ikke ville være nødvendigt at anlægge retssag, inden udløbet af en vis rimelig frist.

Dette synspunkt er bærende i U2006.2535H, hvor korrespondance mellem parterne og indhentelse af udtalelser til brug for bedømmelse af erstatningskravet, blev sidestillet med en stiltiende accept, udskydelse eller foreløbig afbrydelse af forældelse. Også i denne sag, var sagen forelagt for Arbejdsskadestyrelsen med henblik på udtalelse. I sagen er der dissens for, at der er indtrådt forældelse i den periode, der gik fra, at skadelidte ikke længere kunne påregne en mindelig løsning til sagsanlæg. Flertallet fandt, at sagen ikke var forældet. Alle 5 Højesteretsdommere var enige i, at selve forløbet - med forelæggelse for Arbejdsskadestyrelsen og indhentelse af oplysninger til nærmere belysning af sagen med henblik på, at der kunne opgøres et krav - måtte forstås som en stiltiende aftale eller forhandling, der afbrød forældelse.

Teori og praksis benævner lidt i flæng problemstillingen som suspension, udskydelse eller afbrydelse, men den samlede virkning er, at man har rimelig tid, efter at man som kreditor ikke længere kan regne med, at der er en rimelig udsigt til en forligsmæssig løsning. Der henvises her også til U2002.573H.

Derudover henvises til U2012.2517Ø og U2012.2844Ø.

Sammenfattende er det antagelsen, at en afbrydelse, herunder en forelæggelse for Arbejdsskadestyrelsen, hvor parterne er enige om/i gensidig forståelse afventer vurderingen, varer, indtil »forhandlingerne« bryder sammen.

Herefter har man en frist, der efter de tidligere regler var »rimelig tid« og efter de nye regler er 1 år.

Endvidere henvises til U2013.2608H. Også i denne sag var der tale om, at skadevolder havde forelagt sagen for Arbejdsskadestyrelsen efter Erstatningsansvarslovens § 10. Forsikringsselskabet meddelte skadelidte, at man ville vende tilbage, når man havde hørt fra Arbejdsskadestyrelsen. Højesteret fandt under disse omstændigheder, at forsikringsselskabet måtte anses for stiltiende at have accepteret en udskydelse eller foreløbig afbrydelse af forældelsen, således at der, hvis der ikke kunne opnås en løsning på baggrund af Arbejdsskadestyrelsens udtalelse, skulle indrømmes skadelidte en rimelig frist til sagsanlæg.

Hvis sagsøgte ikke havde haft til hensigt at indrømme sagsøger en rimelig tid til at udtage stævning efter afvisningen af, at ville følge Arbejdsskadestyrelsens vurdering af 3.10.2013, hvor der blev statueret årsagssammenhæng, måtte de udtrykkeligt have meddelt dette ved korrespondancen i 2011/2012 (bilag 22 og 37-39).

Der henvises tillige til U2015.2445H samt FED2015.45V, hvor forsikringsselskabet afviste kravene, men alligevel valgte at forelægge sagen for Arbejdsskadestyrelsen, hvilket blev betragtet som forligsforhandlinger.

Til støtte for den nedlagte påstand gøres det således sammenfattende/supplerende gældende

at sagsøgers krav på varige mén og erhvervsevnetab kan opgøres, som det fremgår af bilag 40.

F.s.v. angår forældelse gøres det gældende, at kravet ikke er forældet, idet

- forældelsens starttidspunkt var udskudt, således at stævning, indgivet den 29.4.2014, skete rettidigt inden 3-års fristen i Forældelsesloven,

- sagsøgte, på trods af, at man afviste årsagssammenhæng, alligevel accepterede, at sagen blev forelagt for Arbejdsskadestyrelsen, hvilket gav sagsøger føje til at tro, at sagen - efter Arbejdsskadestyrelsens udtalelse - kunne løses forligsmæssigt uden sagsanlæg,

- der således mellem parterne var indgået eksplicit eller i det mindste implicit aftale om suspension,

- at sagsøgte sågar var indstillet på at betale omkostninger til Arbejdsskadestyrelsen, hvis der blev statueret årsagssammenhæng og man fulgte vurderingen,

- Arbejdsskadestyrelsens vurdering af 3.10.2013 og sagsøgtets efterfølgende indhentelse af supplerende oplysninger, gav sagsøger føje til at tro, at der kunne opnås en mindelig løsning,

1027

- det først er ved sagsøgtets brev af 9.12.2013, at det stod klart, at sagsøgte ikke var enig i Arbejdsskadestyrelsens vurdering af årsagssammenhæng,

- sagsøger afbrød forældelsen rettidigt ved sagsanlæg den 29.4.2014,

- principperne i Forsikringsaftalelovens § 29 tillige medfører, at kravet ikke er forældet.«

Sagsøgte har til støtte for påstanden i det væsentlige procederet i overensstemmelse med påstandsdokument af 31. oktober 2016, der er sålydende:

»Nærværende sag udspringer af en trafikulykke den 9. april 1996, som sagsøger var impliceret i, og hvorved hun pådrog sig en række skader. Sagsøgte, Tryg Forsikring A/S, har anerkendt erstatningspligten som ansvarsforsikringsselskab for det skadevoldende køretøj og har i 1997 udbetalt erstatning, bl.a. 10% mén. Der blev i den forbindelse ikke afregnet erhvervsevnetabserstatning til sagsøger, som noget tid efter ulykken genoptog sit erhverv.

Pr. 1. december 2011 blev sagsøger tilkendt førtidspension og vendte på den baggrund tilbage til Tryg med anmodning om genoptagelse af den afsluttede erstatningssag. Dette kan ifølge §

11 i dagældende erstatningsansvarslov ske, »hvis der indtræder uforudsete ændringer i skadelidtes helbredstilstand, således at skadelidtes méngrad eller erhvervsevnetabsprocent må antages at være væsentlig højere end først antaget.«

Det var oprindeligt Trygs opfattelse, at der ikke var grundlag for at genoptage erstatningssagen, idet der ikke var årsagssammenhæng mellem ulykken og de følger, der dannede grundlag for sagsøgers førtidspensionering. På baggrund af Retslægerådets udtalelse har sagsøgte dog nu anerkendt årsagssammenhængen, og sagsøgte frafaldte indsigelsen om forrentning fra skadetidspunktet, ligesom Tryg frafalder indsigelsen om en lavere erhvervsevnetabsprocent end 75.

Med påstands dokumentet har sagsøger nedsat årslønnen fra 245.626 kr. til 238.930,05 kr., hvilket fører til en nedsættelse af erhvervsevnetabs erstatningen fra 1.105.317 kr. til 1.075.185 kr. Sagsøgte har efter omstændighederne ikke indsigelser til den nu opgjorte årsløn.

Der udestår herefter alene uenighed om, hvorvidt kravet er forældet.

Sagsøger har i stævningen nedlagt påstand om en højere méngrad på i alt 20%, dvs. et mermén på 10%, og erhvervsevnetab på 75%. Begge poster afspejles i Arbejdsskadestyrelsens (nu Arbejdsmarkedets Erhvervssikring) vurdering af 20. april 2016 (jfr. bilag 36).

Sagsøgte kan tiltræde, at der er årsagssammenhæng mellem ulykken og de gener, der ligger til grund for de to erstatningsposter, ligesom sagsøgte kan tiltræde udmålingen.

Sagsøgte er derimod af den opfattelse, at kravet er forældet, både hvis der er tale om oprindelige gener med suspenderet forældelse, eller hvis der er tale om en egentlig genoptagelsessag.

Det gøres til støtte herfor gældende, at der gennem hele forløbet har været kognitive gener af en vis karakter. Der henvises bl.a. til den neuropsykologiske undersøgelse refereret i bilag 12, s. 3, hvor sagsøger og hendes ægtefælle har forklaret, at

»de opfatter vanskelighederne som en statisk tilstand, og de ser ingen ændring. De fortæller, at de først inden for de sidste år er blevet opmærksomme på, at der kan være sket skader ifbm ulykken i 1996. I bakspejlet kan de godt se, at der skete nogle ændringer den gang, men de har sammen kompenseret for dem og fundet ud af at leve med det.« (mine fremhævelser).

I samme bilag konkluderede neuropsykologen på s. 5, at

»Ud fra differentieringen af klagebilledet i tiden efter ulykken og tiden efter stress-episoden er det vurderingen, at K siden ulykken i 1996 har haft specifikke kognitive vanskeligheder svarende til testfundene. Hun har desuden ved samme ulykke fået en ikke uvæsentlig patologisk udtrætning, som har ændret hendes daglige funktionsniveau. (...) Det fremgår desuden tydeligt, at der er sket yderligere ændringer i forbindelse med stress-episoden i 2006. K er blevet yderligere trættbar, husker dårligt og oplever en langsomhed i sansbearbejdningen. Der er tilkommet yderligere nedsat overblik og dårlig koncentrationsevne. Således ses de tidligere vanskeligheder forstærket af den nye tilstand.« (mine fremhævelser)

Også Arbejdsskadestyrelsen har i vurderingen af 20. april 2016, jfr. bilag 36, lagt til grund, at »K lige siden ulykken har været karakteriseret ved hurtig mental udtrætning og kognitive forstyrrelser.« (min fremhævelse)

Sagsøger har således i hele perioden efter ulykken haft visse gener af kognitiv karakter m.v. Krav, der knytter sig til disse gener, er derfor forældet. Det bemærkes videre, at det ikke er hjerneskaden som følge af ulykken, der har udløst en forværring i generne i 2006 og 2009, men derimod særlige belastninger på arbejdet og i privatsfæren. Der er derfor ikke i erstatningsretlig henseende

årsagssammenhæng mellem skaden og de - muligvis forbigående - gener i forbindelse med arbejdsmæssige belastninger mv.

Efter dagældende erstatningsansvarslov er ændringer i de faktiske forhold, fx økonomiske eller arbejdsmæssige forhold, ikke i sig selv tilstrækkelige til at få en afsluttet sag genoptaget. At sagsøger blev tilkendt førtidspension med virkning fra 1. december 2010 (bilag 16), er således heller ikke i sig selv tilstrækkeligt til at få en afsluttet sag genoptaget. Det bevidner dog, at sagsøger senest i 2010 var bekendt med helbredsmæssige ændringer af betydning for en eventuel genoptagelsessag. Selv hvis retten måtte nå frem til, at der er tale om en

1028

genoptagelsessituation, er også dette krav forældet, idet sagsøger havde anledning til at rejse kravet mere end 3 år før forældelsen blev afbrudt ved stævning udtaget den 29. april 2014.

For at kravet ikke er forældet, skal retten således finde, at sagsøger først efter den 29. april 2011 havde et sådant kendskab til sit krav, at der ikke længere forelå suspenderende uvidenhed. Dette er ikke tilfældet. Sagsøger har således ifølge bilag 12 haft viden om årsagssammenhæng i flere år, hvilken mistanke er blevet bekræftet senest i januar 2011. Den 20. januar 2011 (jfr. bilag 6) skrev sagsøger således til sin læge:

»Jeg vil lige opdatere dig ang. besøg ved psykiater og psykolog. Det var en rigtig god oplevelse at være hos dem. De mener at jeg i 15 år har dækket over en skade som jeg fik ved påkørsel af en venstresvingende lastbil hvor jeg slog hovedet og var bevidstløs måske 1 time.«

Den 29. marts 2011 ringede sagsøger til Psykiatriklinikken for at aflyse en tid, idet »hun fortæller, at hun har været hos psykiater i januar 2011, Sønderøparken og til scanning, der viser gammel hjerneskade.«

Skaden er indtrådt den 9. april 1996, hvorfor eventuelle personskadekrav i henhold til dagældende forældelsesregler som udgangspunkt blev forældet den 9. april 2001. Der er i nærværende sag ingen særlige omstændigheder der medfører, at forældelsesfristens begyndelsestidspunkt er udskudt, ligesom kravet er ikke suspenderet og der ikke er sket fristafbrydelse.

Selv om retten måtte lægge til grund, at der er tale om en egentlig genoptagelsessag i medfør af dagældende erstatningsansvarslovs § 11, er kravet ligeledes forældet, idet sagsøger også i dette tilfælde har været bekendt med forværringen i mere end 3 år forud for den fristafbrydende handling.

Det gøres endvidere gældende, at der ikke foreligger forhandlinger mellem parterne i § 21, stk. 5's forstand, der kan medføre, at forældelsen er suspenderet. Dels blev udtalelsen fra Arbejdsskadestyrelsen (nu Arbejdsmarkedets Erhvervssikring, herefter AES), fremlagt som bilag 24, ikke indhentet i sagen mellem sagsøger og Tryg, idet der var tale om en forelæggelse til brug for et andet forsikringsselskab (Topdanmark). Allerede af den grund er forelæggelsen ikke at betragte som forhandlinger mellem Tryg og sagsøger. Dertil kommer, at det alene var méngraden, der blev belyst ved AES' udtalelse, hvilket ikke er suspenderende for øvrige, ikke-omfattede erstatningsposter. I givet fald ville suspensionen således alene knytte sig til mængodtgørelsen.

Sagen har Tryg bekendt ikke tidligere (forud for sagsanlæg) været forelagt for AES med henblik på en udtalelse i nærværende sag. Det er en sådan henvendelse, Tryg nævnte i brevet af 21. maj 2012 (bilag 22), og tilbød at betale for, hvis AES lagde til grund, at der var årsagssammenhæng, og hvis udtalelsen blev fulgt af Tryg. Hverken Trygs ageren i forbindelse med Topdanmarks indhentelse af en udtalelse fra AES eller den efterfølgende korrespondance er tilstrækkelig konkret eller imødekommende på en sådan måde, at der er tale om forhandlinger i forældelseslovens forstand.«

Rettens begrundelse og afgørelse

Sagen drejer sig om, hvorvidt sagsøgeren K's krav på yderligere erstatning, herunder for varigt mén og erhvervsevnetab vedrørende en ulykke hun var udsat for den 9. april 1996, er forældet.

Efter forældelseslovens § 3, stk. 2, løber den treårige forældelsesfrist fra tidspunktet, hvor sagsøgeren fik eller burde have fået kendskab til kravet/forværringen i hendes gener. Det skal således vurderes om, sagsøgeren 3 år forud for sagens anlæg den 30. april 2014 havde et sådant kendskab til kravet, at der ikke forelå suspenderende uvidenhed om kravet.

Uanset at det på baggrund af oplysningerne i den neuropsykologiske undersøgelse og i Arbejdsskadestyrelsens vejledende udtalelse af 20. april 2016 må lægges til grund, at sagsøgeren siden ulykken har haft visse gener af kognitiv karakter, og at det af den neuropsykologiske undersøgelse af 28. april 2011 blandt andet fremgår, at sagsøgeren og hendes mand under en samtale har oplyst, at de først inden for de sidste år er blevet opmærksomme på, at der kan være sket skader i forbindelse med ulykken i 1996, finder retten ikke, at sagsøgeren frem til udredningsforløbet i januar 2016 har haft tilstrækkeligt grundlag til at tro, at generne skyldtes ulykken. Der er herved lagt vægt på, at de lægelige oplysninger i sagen frem til dette tidspunkt har betragtet generne som arbejds- og stressrelaterede.

Det fremgår af sagsøgerens lægejournal fra egen læge fra den 20. januar 2011, at sagsøgeren samme dag i en mail til lægen har oplyst, at hun ved et møde med en psykiater og en psykolog har fået oplyst, at de mener, at hun i 15 år har dækket over en skade, som hun fik ved ulykken i 1996. Det fremgår endvidere af journalen for den 29. marts 2011, at sagsøgeren har aflyst en tid hos Psykiatriklinikken, med henvisning til at hun i januar 2011 har været til psykiater og til scanning, der viser gammel hjerneskade.

På denne baggrund finder retten, at sagsøgeren i hvert fald på dette tidspunkt havde de oplysninger, der var tilstrækkelige til at vide, at der kunne være en mulig årsagssammenhæng mellem ulykken og hendes gener, hvorfor forældelsesfristen begynder at løbe fra dette tidspunkt. Kravet på erstatning var herefter som udgangspunkt forældet ved sagens anlæg den 30. april 2011, jf. forældelseslovens § 3, stk. 2.

Sagsøgeren har gjort gældende, at forældelsesfristen var suspenderet efter forældelseslovens § 21, stk. 5, idet der inden fristens udløb var indledt forhandlinger med

1029

sagsøgte, der gjorde, at forældelsesfristen var suspenderet.

Sagsøgte afviste den 1. december 2011 og den 21. maj 2012 sagsøgerens anmodninger om genoptagelse af sagen med henvisning til manglende årsagssammenhæng, ligesom man den 31. maj 2012 efter forespørgsel fra sagsøgerens advokat af samme grund afviste at suspendere forældelsesfristen i sagen for at afvente en udtalelse fra Arbejdsskadestyrelsen, som sagsøgerens forsikringsselskab Topdanmark havde indhentet til brug for en anden sag.

Sagsøgte traf på ny den 9. december 2013 afgørelse om at nægte at genoptage sagen, efter at sagsøgeren den 7. oktober 2013 havde fremsendt Arbejdsskadestyrelsens udtalelse til sagsøgeren og på den baggrund anmodet om genoptagelse af sagen, og efter at sagsøgeren havde indhentet de bilag, der lå til grund for Arbejdsskadestyrelsens afgørelse. Retten finder på den baggrund, at der ikke mellem parterne har været indledt forhandlinger om kravet, således at sagsøgeren havde føje til at antage, at man kunne nå en forligsmæssig løsning af sagen uden sagsanlæg, og forældelsesfristen er derfor ikke suspenderet efter forældelseslovens § 21, stk. 5. Herefter, og da principperne i forsikringsaftaleloven ikke kan føre til et andet resultat, frifindes sagsøgte.

Efter dette resultat skal sagsøgeren betale sagsomkostninger til sagsøgte med 80.000 kr. Beløbet vedrører sagsøgtes rimelige udgift til advokatbistand, og der er ved beløbets fastsættelse lagt vægt på sagens værdi og omfang, herunder at sagen har været forelagt for Retslægerådet. Beløbet er ikke tillagt moms, idet sagsøgte er repræsenteret af en ansat advokat.

- - -

Vestre Landsrets dom

Retten i Viborg har den 19. december 2016 afsagt dom i 1. instans (- - -).

Påstande

For landsretten har *appellanten, K*, gentaget sin påstand for byretten.

Indstævnte, Tryk Forsikring A/S, har påstået dommen stadfæstet.

Der er mellem parterne enighed om den beløbsmæssige opgørelse og forrentning heraf. Sagen angår også for landsretten alene spørgsmålet om, hvorvidt K's krav er forældet.

Forklaringer

K har afgivet supplerende forklaring for landsretten. Der er endvidere afgivet forklaring af overlæge Susanne Fabricius.

K har supplerende forklaret, at når hun og ægtefællen udtalte i forbindelse med den neuropsykologiske undersøgelse, jf. bilag 12, side 3, 3. afsnit, at de opfattede vanskelighederne som en statisk tilstand, havde det baggrund i, at medicinen, som hun fik løbende, ikke ændrede noget. Hun havde det på samme måde hele tiden, således at hun anså sin tilstand for at være statisk. Da hendes egen læge henviste hende til arbejdsmedicinerne i midten af januar 2011, havde hun ikke en mistanke om, at ulykken i 1996 var årsag til problemerne. Hun troede, at det havde noget at gøre med nogle arbejdsrelaterede problemer, herunder med stress, og familiemæssige udfordringer. Når hun før januar 2011 havde talt om sine vanskeligheder, var det med udgangspunkt i, at det havde en sammenhæng med noget arbejdsrelateret.

Ved samtalen den 18. januar 2011 i forbindelse med den første konsultation hos psykiateren blev hun spurgt, om hun havde slået hovedet, og det blev nævnt, at der kunne være en mistanke om en hjerneskade.

Overlæge Susanne Fabricius har forklaret, at hun er psykiater, og hun deltog i diagnosticeringen af K på Regionspsykiatrien Viborg i 2011. K var blevet henvist af sin praktiserende læge til nærmere udredning, fordi lægen mente, at K ikke responderede på den medicinske behandling mod depression. Hun husker ikke samtalen med den praktiserende læge den 26. august 2010, men det beskrevne i journalen denne dag svarer til gængs praksis. De kontaktes ofte af egen læge, når patienten ikke responderer på medicinen mod depression.

Der blev den 18. januar 2011 afholdt en indledende samtale med K. Den videre undersøgelse af mistanken om en hjerneskade blev iværksat på baggrund af oplysningerne, der kom frem under samtalen med K, samt oplysningerne om det tidligere behandlingsforløb, hvor det havde vist sig, at medicinsk behandling ikke havde virket. De kunne under samtalen med K ikke vide, om hun havde en hjerneskade, men de havde mistanke herom, da K havde været ude for et traume, og da nogle af hendes symptomer ikke var forenelige med en depression. Hun kan ikke huske præcist, hvad der blev sagt, men de har nok oplyst, at de ville undersøge, om traumet ved ulykken i 1996 havde en sammenhæng med hendes gener. Muligheden for en hjerneskade blev givet nævnt i forbindelse med beskrivelsen af sammenhængen mellem ulykken og hendes vanskeligheder. En neuropsykologisk undersøgelse er en omfattende undersøgelse. De vidste ikke ved indledningen af undersøgelsen, hvilken retning det ville gå, men der var som tidligere forklaret

flere indikationer, der pegede i retning af en hjerneskade. Konklusionen på udredningen skete med epikrisen af 6. juni 2011, der er udfærdiget af vidnet og psykolog Susanne T. Jakobsen.

Procedure

Parterne har i det væsentlige gentaget deres anbringender for byretten og har procederet i overensstemmelse hermed.

1030

Landsrettens begrundelse og resultat

Den 3-årige forældelsesfrist for K's krav på yderligere erstatning for personskade i anledning af færdselsuheldet i 1996 begynder senest at løbe fra den dag, hvor K fik eller burde have fået kendskab til kravet, jf. forældelseslovens § 3, stk. 2.

Dommerne Thomas Jønler og Thomas Klyver udtaler herefter:

Suspension af forældelse efter forældelseslovens § 3, stk. 2, forudsætter ukendskab til de omstændigheder, som begrunder erstatningskravet. I den foreliggende sag er det derfor afgørende for begyndelsestidspunktet for forældelsesfristen, hvornår K fik eller burde have fået kendskab til, at hendes mangeårige gener, som i første omgang antoges at skyldes depression og arbejds- og stressrelaterede forhold, i stedet kunne skyldes en hjerneskade forvoldt ved færdselsuheldet, hvor hun slog hovedet og var bevidstløs.

Vi finder efter bevisførelsen med samme begrundelse, som byretten har anført, at der ikke er grundlag for at antage, at K frem til årsskiftet 2010-11 fik eller burde have fået et sådant kendskab. K's og hendes mands oplysninger til brug for den neuropsykologiske undersøgelse, jf. referatet i journalen fra neuropsykolog Ditte Bentzen (bilag 12), herunder om at de først inden for de sidste år var blevet opmærksomme på, at der kunne være sket skader i forbindelse med ulykken i 1996, kan ikke føre til et andet resultat.

I januar 2011 blev der påbegyndt et nærmere udredningsforløb vedrørende de gener, som K havde. Spørgsmålet om, hvorvidt generne kunne skyldes skader forvoldt ved færdselsuheldet, kom i den forbindelse op den 18. januar 2011 under en indledende samtale mellem K og bl.a. overlæge i psykiatri Susanne Fabricius. Ifølge forklaringen fra Susanne Fabricius var der - under hensyn til at ikke alle gener stemte med depression og den manglende effekt af behandlingen med antidepressiv medicin, sammenholdt med at K havde slået hovedet i forbindelse med færdselsuheldet - grund til at antage, at generne kunne skyldes en hjerneskade forvoldt ved færdselsuheldet. K blev herefter henvist til MR-scanning af hjernen og neuropsykologisk undersøgelse.

I forlængelse af den indledende samtale sendte K den 20. januar 2011 en mail til sin praktiserende læge, hvoraf fremgår, at hun på et møde med en psykiater og psykolog havde fået oplyst, at de mente, at hun i 15 år havde dækket over en skade, som hun pådrog sig ved færdselsuheldet.

Den 28. februar 2011 blev MR-scanningen foretaget, og ifølge journalnotatet viste scanningen forandringer i hjernen forenelige med følger af et frontalt traume.

Den 22. marts 2011 deltog K i et møde på Klinikken for Affektive Lidelser, som forestod den neuropsykologiske undersøgelse. Foruden K deltog bl.a. psykolog Susanne T. Jacobsen fra klinikken. Af mødereferatet fremgår, at scanningen ifølge psykologen havde vist en skade i højre side af frontallappen, og at visse gener kunne føres tilbage til tiden umiddelbart efter færdselsuheldet. Klinikken pegede ifølge referatet på et afklaringsforløb på Nørremarken, som K ville kunne henvises til, før der forelå svar på neuropsykologisk undersøgelse.

Det fremgår af brev af 29. marts 2011, som er gengivet i K's lægejournal, at hun havde aflyst en tid hos Psykiatriklinikken. Hun

oplyste i den forbindelse, at hun har været hos psykiater i januar og til scanning, der viste en gammel hjerneskade.

Efter en samlet vurdering af navnlig de anførte oplysninger fra perioden januar til marts 2011 finder vi, at det må lægges til grund, at K i denne periode fik eller burde have fået kendskab til, at generne kunne skyldes en hjerneskade forvoldt ved færdselsuheldet og dermed til de omstændigheder, der begrunder hendes krav mod Tryg Forsikring A/S. Under hensyn til at scanningen viste forandringer i hjernen forenelige med en hjerneskade forvoldt ved færdselsuheldet og den måde, som genernes sammenhæng med færdselsuheldet blev udlagt på i perioden, kan det ikke føre til andet resultat, at den neuropsykologiske undersøgelse, som tog sigte på at fastlægge K's aktuelle kognitive funktionsniveau, først blev færdiggjort og signeret den 2. maj 2011.

Vi finder på den anførte baggrund, at det er godtgjort, at forældelsesfristen begyndte at løbe mere end 3 år før sagsanlægget den 30. april 2014.

Spørgsmålet er herefter, om forældelsen har været foreløbigt afbrudt i perioden frem til sagsanlægget, jf. forældelseslovens § 21, stk. 5, og forsikringsaftalelovens § 29, stk. 5.

Efter forældelseslovens § 21, stk. 5, afbrydes forældelsen foreløbigt, hvis der inden forældelsesfristens udløb er indledt forhandlinger om fordringen mellem parterne. Det fremgår af forarbejderne til bestemmelsen - lovforslag nr. L 165 af 28. februar 2007, bemærkningerne til § 21, stk. 5 - at der skal være tale om egentlige forhandlinger mellem parterne om kravet eller grundlaget for dette, således at kreditor har føje til at antage, at det ikke er nødvendigt at iværksætte retslige skridt for at undgå forældelse.

Højesteret har anført i dom af 10. april 2015 (UfR 2015.2445 H), at skadevolder som udgangspunkt må anses for stiltiende at have accepteret en udskydelse - en foreløbig afbrydelse - af forældelsen, hvis skadevolder (eller skadelidte efter aftale med skadevolder) har anmodet Arbejdsskadestyrelsen om en udtalelse i henhold til erstatningsansvarslovens § 10. Det skyldes, at skadelidte i denne situation som udgangspunkt har føje til at antage, at parterne, når Arbejdsskadestyrelsens udtalelse foreligger, kan nå frem til en forligsmæssig løsning uden anlæg af retssag.

1031

Efter indholdet af korrespondancen mellem K's advokat og Tryg Forsikring A/S i maj-juni 2012 er der ikke grundlag for at anse den forelæggelse for Arbejdsskadestyrelsen, som K's ulykkesforsikringsselskab Topdanmark Forsikring A/S iværksatte til brug for behandlingen af en ulykkesforsikringssag i anledning af færdselsuheldet, for at være sket efter aftale med Tryg Forsikring A/S eller i øvrigt i fælles forståelse med forsikringsselskabet. Hertil kommer, at forsikringsselskabet over for advokaten den 31. maj 2012 udtrykkeligt afviste at gå med til en suspension af forældelsen.

Med disse bemærkninger og i øvrigt af de grunde, som byretten har anført, tiltræder vi, at der ikke er sket foreløbig afbrydelse af forældelsen som følge af forhandlinger mellem parterne eller en stiltiende aftale herom.

Efter forsikringsaftalelovens § 29, stk. 5, 1. pkt., kan forældelsen afbrydes foreløbigt, hvis en skade inden forældelsesfristens udløb er anmeldt til et forsikringsselskab. I givet fald indtræder forældelse tidligst 1 år efter selskabets meddelelse om, at det helt eller delvis afviser kravet.

K anmodede flere gange - senest den 7. oktober 2013 - Tryg Forsikring A/S om at genoptage sagen på grundlag af oplysninger om hjerneskaden. Forsikringsselskabet afviste henholdsvis den 1. december 2011, den 21. maj 2012 og den 9. december 2013 at genoptage sagen med henvisning til manglende årsagssammenhæng.

Det er alene forsikringssselskabets afvisning den 9. december 2013, som har betydning for sagens afgørelse, da de øvrige afvisninger ligger mere end et år forud for sagsanlægget.

Forsikringsaftalelovens § 29, stk. 5, er en undtagelse til lovens udgangspunkt om, at forsikringskrav forældes efter forældelseslovens regler. Ifølge forarbejderne til bestemmelsen - lovforslag nr. L 166 af 28. februar 2007, pkt. 3.2.2 i lovforslagets almindelige bemærkninger og bemærkningerne til § 2, nr. 2 - er reglen begrundet i, at det ikke er hensigtsmæssigt, at forsikringstagere og sikrede skal være opmærksomme på, at der kan indtræde forældelse, mens en sag er under behandling hos et forsikringssselskab. Det fremgår af de anførte forarbejder, at forældelsen ikke vil kunne afbrydes ved at genanmelde samme skade, efter at selskabet har afvist kravet.

Forud for at K senest anmodede om genoptagelse den 7. oktober 2013, havde hun tidligere fremsat sådanne anmodninger med henvisning til samme hjerneskade, og selskabet havde som anført ovenfor afvist disse anmodninger. Under henvisning hertil og til, at forsikringssselskabet ikke genoptog sagen eller i øvrigt gav indtryk heraf i korrespondancen med K's advokat, kan forsikringsaftalelovens § 29, stk. 5, 1. pkt., ikke begrunde en foreløbig afbrydelse af forældelsen frem til perioden efter sagsanlægget.

Da der herefter ikke er sket foreløbig afbrydelse af forældelsen forud for sagsanlægget, er erstatningskravet på den anførte baggrund forældet.

Vi stemmer derfor for at stadfæste byrettens dom.

Dommer Eva Staal udtaler:

Det fremgår af egen læges journaltilførsler, at K siden 2009 havde fået medicin mod depression uden effekt, og at hun i 2010 blev henvist til psykolog som pårørende til person, der var ramt af en alvorlig invaliderende sygdom. K fik det ikke bedre, og egen læge henviste hende til psykiatrien med henblik på udredning, og udredningsforløbet startede den 18. januar 2011. Overlæge Susanne Fabricius har bl.a. forklaret, at K's symptomer ikke stemte overens med en depression, og derfor blev K spurgt, om hun på et tidspunkt havde slået hovedet. K fortalte om trafikuheldet i 1996, og hun blev herefter henvist til en MR-scanning af hjernen, der fandt sted den 28. februar 2011. Scanningen viste en lille hyperintensitet frontalt på højre side, der kunne være følge af traume eller alderssvarende forandringer, men sandsynligheden for følge efter traume vurderedes at være større, da der ikke var forandringer i venstre side. Den 22. marts 2011 deltog K i et møde med en psykolog på Klinik for Affektive Lidelser. Klinikken pegede på et afklaringsforløb på Nørremarken, og klinikken havde iværksat en neuropsykologisk undersøgelse. Denne undersøgelse fandt sted den 2. maj 2011. Af konklusionen fremgik bl.a., at undersøgelsen var rettet mod en vurdering af det aktuelle kognitive funktionsniveau til brug i udredningen, og at undersøgelsesresultaterne ikke uden videre kunne anvendes til andre formål. Overlæge Susanne Fabricius' statusattest forelå den 16. maj 2011, og af denne attest fremgik, at MR-scanningen havde vist forandringer, som var forenelige med følger efter traume frontalt på højre side. Egen læge noterede den 7. juni 2011, at K led af en organisk kognitiv forstyrrelse af lettere grad. K kontaktede samtidig hermed Topdanmark og Tryg, der begge afviste at genoptage hendes sag, idet forsikringssselskaberne mente, at der ikke var årsagssammenhæng mellem de kognitive gener og færdselsuheldet i 1996.

Som anført i byrettens præmisser, var K's mangeårige gener frem til årsskiftet 2010/2011 blevet betragtet som arbejds- og stressrelaterede. K's egen læge kunne ikke hjælpe hende, og lægen henviste hende til psykiatrien. På mødet med psykologen og

overlægen den 18. januar 2011 fik K på grundlag af de spørgsmål, som hun blev stillet, mistanke om, at hendes gener kunne skyldes ulykken for omkring 15 år siden, og at generne således ikke var arbejds- eller stressrelaterede. Mistanken blev bekræftet ved MR-scanningen den 28. februar 2011 og de fortsatte undersøgelser på Klinik for Affektive Lidelser.

1032

MR-scanningen og samtalerne med psykologerne blev foretaget til brug for udredningen af K. Jeg finder, at K først ved afslutningen af udredningen i maj 2011, hvor diagnosen organisk kognitiv forstyrrelse blev stillet, havde tilstrækkeligt med oplysninger til at vide, at hendes gener havde sammenhæng med ulykken i 1996, idet oplysningerne til K under udredningsforløbet om, at hendes gener kunne skyldes trafikuheldet, ikke har kunnet bevirke, at hun burde have fået kendskab til kravet. Det var derfor også først efter afslutningen af udredningen, at K havde anledning til at kontakte forsikringssselskaberne med henblik på at få sin sag genoptaget. Den 3-årige forældelsesfrist efter forældelseslovens § 3, stk. 2, er derfor først begyndt at løbe fra dette tidspunkt og således ikke fra tidspunktet for MR-scanningen den 28. februar 2011 eller mødet i marts måned med psykologen. K's mail af 20. januar 2011 til egen læge og aflysningen af et møde med en psykolog i foråret 2011 kan ikke føre til et andet resultat.

Jeg stemmer derfor for at tage K's påstand til følge.

Der afsiges dom efter stemmeflertallet, og landsretten stadfæster herefter byrettens dom.

Efter sagens udfald sammenholdt med parternes påstande skal K betale sagsomkostninger for landsretten til Tryg Forsikring A/S med 55.000 kr. ekskl. moms vedrørende udgifter til advokatbistand. Landsretten har ved fastsættelsen af beløbet lagt vægt på sagens økonomiske værdi og dens omfang.

- - -

- 1 Procesbevillingsnævnet har den 23. marts 2018 givet tilladelse til anke af dommen til Højesteret.